

UDK I KNJIŽOVA INTERPRETACIJA U PRAKSI NACIONALNE I SVEUČILIŠNE KNJIŽNICE¹

SOME ISSUES IN THE CLASSIFICATION OF LITERATURE ACCORDING TO UDC AND THEIR INTERPRETATION IN THE PRACTICE OF THE NATIONAL AND UNIVERSITY LIBRARY IN ZAGREB

Melanija Sekne

Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

msekne@nsk.hr

UDK / UDC 025.45UDK:82

027.54(497.54Zagreb):025.4

Stručni rad / Professional paper

Primljeno / Received: 11. 7. 2006.

Sažetak

U radu se prikazuje praksa klasifikacije književnosti u NSK, i to dijela građe koji se zbog svog oblika i sadržaja može klasificirati na više načina. To se ponajprije odnosi na nefikcionalnu prozu: eseje, autobiografije, biografije, memoare, putopise. Dio teksta posvećen je problematici odnosa proze i poezije, npr., pjesme u prozi i kratke proze. Također, budući da i klasifikacija književnosti prema pojedinim jezicima, u jednom dijelu građe, nije bez teškoća, prikazan je način obrade djela koja legitimno pripadaju dvjema književnostima.

Ključne riječi: Univerzalna decimalna klasifikacija; UDK; klasifikacija književnosti; književni rodovi i vrste; nefikcionalna proza; književnosti na pojedinim jezicima; nacionalne književnosti; Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Summary

The article discusses the classification of literature according to Universal Decimal Classification (UDC) in relation to the practice of the National and University Library in Zagreb (Croatia). The author draws attention to documents that can be classed in other disciplines as well as literature and gives examples of such works in non-fictional prose: es-

¹ Zahvaljujem anonimnom recenzentu/recenzentici na dragocjenim sugestijama.

says, (auto)biographies, memoirs and travel diaries. The article also discusses some difficulties in content analysis and alternatives in classification for documents that fall in between forms and genres such as, e.g. those between prose and poetry. Finally, the article analyses the problem of having a language of the literary works as a criterion for classification of literature which causes the problem in collocation of works by an author who writes in different languages and thus belong to different literatures.

Keywords: Universal Decimal Classification; UDC; classification of literature; literary forms and genres; non-fiction; literatures of individual languages; national literatures; National and University Library, Zagreb

Uvod

Kad je riječ o književnosti, tada govorimo o vrlo raznolikim i raznorodnim tekstovima: "Književno je djelo bajka koju kazuje narodni pripovjedač kao i scenarij na osnovu kojeg je stvoren film; tekst dramske predstave i poneka uspjelo ispričana dogodovština; neko uspjelo napisano ljubavno pismo kao i stihovi koje je nekad ispjevao svećenik u čast svojih bogova; umjetnički uobličena rasprava o nekom znanstvenom pitanju i poneki natpis na nadgrobnom spomeniku."² Ovaj članak pokazat će neka iskustva rada na klasifikaciji književnosti u obimnom i raznolikom fondu Nacionalne i sveučilišne knjižnice.

Svaka klasifikacija pretpostavlja i definiranje pojmova. Riječ "književnost", iako se može rabiti i u vrlo širokom smislu koji se izvodi iz riječi "knjiga", najčešće se koristi u užem smislu koji književnost povezuje s umjetnošću: "Čini se ... da tek onaj pristup književnosti s kojeg se književnost razmatra prvenstveno kao umjetnost omogućuje da se ona shvati i proučava u onome što je samo njoj svojstveno, a to je stvaralaštvo koje nema samom sebi nadređene svrhe."³

Teškoće se mogu pojaviti već pri prvom koraku klasificiranja, a to je izdvajanje književnosti iz ostalih UDK skupina. Definicije pojedinih književnih vrsta, citirane u radu, trebale bi pokazati i to kolike mogu biti razlike unutar vrsta i mogućnosti različitih čitanja. To je važno naglasiti jer posao klasificiranja, osim o fondu, uvelike ovisi kako o mogućnostima UDK, koje su izuzetno velike, tako i o procjeni klasifikatora.

Za prikaz prakse NSK u primjeni UDK⁴ u skupini književnosti izdvojeno je samo nekoliko primjera karakterističnih za "dvostruku pripadnost" na više razina – književnosti i drugih struka, književnih rodova i vrsta, te klasifikacija književnosti prema jezicima dotičući se problematike nacionalnih književnosti. Članak tematizira samo književne tekstove, i to samo neke književne vrste. On se ne bavi klasifikacijom znanosti o književnosti, već je samo dotiče u jednome njezinom di-

² Solar, Milivoj. Teorija književnosti. 18. izd. Zagreb : Školska knjiga, 1997. Str. 120.

³ Isto, str. 12.

⁴ U radu se koristi izdanje: Univerzalna decimalna klasifikacija. Prvo hrvatsko srednje izd. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2005-2007. I. dio : Društvene i humanističke znanosti.

jelu – književnoj kritici, opisujući praksu NSK u upotrebi UDK oznake 82-95 *Kritike kao književna vrsta*.

Sve UDK oznake o kojima se govori i koje se nalaze uz primjere stručne su oznake, a ne signature.

Budući da je prvi korak u sadržajnoj obradi razvrstavanje građe po stručnim skupinama, u prvom će se dijelu rada opisati primjena UDK na one vrste sadržaja koji ponekad izazivaju dvojbe u koju ih skupinu klasificirati. To su neke nefunkcionalne prozne vrste poput književno-znanstvenih, publicističkih i biografskih djela.

Poteškoće se mogu pojaviti i na razini razlikovanja poezije i proze u nekim vrstama tekstova koji imaju obilježja i jednog i drugog.

I razvrstavanje književnosti prema jezicima može biti dvojbeno. Dva su problema koji se ovdje javljaju: 1. koji je jezik izvornika i 2. koliko ustanovljeni jezik izvornika odgovara recepciji. Naime, klasifikacija prema jezicima na kojima su djela stvarana različita je od klasifikacije prema nacionalnim književnostima, o čemu će biti govora u završnom dijelu članka.

Književna i neknjiževna djela

Prema Solaru, razgraničenje između književnih i neknjiževnih djela gotovo je nemoguće: “Brojna znanstvena djela mogu se čitati i kao umjetnička djela i obrnuto, jer samo u određenom broju slučajeva, i tek u nekim književnim epohama, možemo utvrditi nesumnjive karakteristike znanstvenog ili nesumnjive karakteristike umjetničkog izražavanja ... Tako sustav suvremenih proznih vrsta ne možemo ni zamisliti ako osim jednostavnih oblika, te romana i novele, ne uzmemo u obzir i one prozne vrste koje se konstituiraju u nekoj vrsti prijelaza prema znanstvenim djelima, i to prije svega prema djelima koja pripadaju filozofiji, psihologiji, povijesti, etnografiji i antropologiji, a u nekim slučajevima i drugim posebnim znanostima.”⁵

Književno-znanstvena i publicistička djela definirana su kao “prijelazna”, odnosno kao djela sa znanstvenim, ali i s književnim obilježjima. Neki od tih tekstova od interesa su i za književnost i za neku drugu struku pa se mogu klasificirati korištenjem dviju ili više UDK oznaka. Praksa NSK u klasifikaciji takvih tekstova jest da se, ukoliko se klasificiraju u skupinu književnosti (ovo se ne odnosi na znanost o književnosti, već samo na klasifikaciju prema obliku), isključuje mogućnost upotrebe dviju UDK oznaka, bilo da se radi o kombinaciji dviju oznaka iz skupine književnosti ili kombinaciji književnosti i neke druge skupine. Ako djelo ima elemente i književnog i znanstvenog/publicističkog iskaza, o klasifikatorovoj će procjeni ovisiti hoće li biti klasificirano u skupinu književnosti (tada ima samo oznaku iz te skupine) ili u neku drugu skupinu. Odluka se, u slučajevima gdje postoje dvojbe, donosi nakon konsultacija s klasifikatorima koji obrađuju

⁵ Solar, Milivoj. Nav. dj., str. 220.

odgovarajuće skupine i, po potrebi, s redaktorima za UDK. Kao iznimke, izdvajaju se one publikacije koje, uz književni tekst, sadrže i tekst čiji sadržaj ne pripada književnosti, već nekoj od drugih struka.

Eseji i književna kritika

Esej se može definirati kao “književna vrsta u kojoj biva ujedinjena znanstvena namjera u obradi određenog životnog ili znanstvenog pitanja s težnjom da se ta obrada ostvari na umjetnički konkretan, živ, uvjerljiv i stilski dotjeran način ... Tematsko područje eseja ostalo je veoma široko, ali se najpoznatiji suvremeni eseji ipak bave pitanjima analize pojedinih književnih i umjetničkih djela ... Tako je esej danas najčešći oblik tzv. književnosti o književnosti, tj. književne kritike ...”⁶

Praksa klasificiranja eseja, preporučena još u priručniku Ljerke Filaković,⁷ a koja se primjenjuje i u NSK, jest klasificiranje prema temi/predmetu ukoliko je to moguće, dok se ostali eseji klasificiraju kao posebna književna vrsta (isto se preporučuje i za govore, pisma, memoare, dnevnike, putopise). S obzirom na to da je UDK aspektna klasifikacija, to znači da će filozofski, politički i sl. eseji biti klasificirani u skupinu filozofije ili politike, često uz dodatak oznake za oblik (0:82-4), a u skupinu književnosti onda kada se radi o književnom eseju.

Primjeri:

Knjiga sadrži eseje o fenomenima 20. st. iz različitih područja.

821.163.42-4

ORAIĆ Tolić, Dubravka

Dvadeseto stoljeće u retrovizoru : zueriški eseji / Dubravka Oraić Tolić. – Zagreb : Školska knjiga, 2000. – 134 str. : ilustr. u bojama ; 21 cm

141.32(0:82-4)

CAMUS, Albert

Mit o Sizifu / Albert Camus ; preveo Stojan Vučićević ; priredio Milivoj Solar. – Zagreb : Matica hrvatska, 1998. – 123 str. ; 17 cm. – (Biblioteka Parnas. Niz Filozofija)

Prijevod djela: Le mythe de Sisyphe. – Str. 117-121: Albert Camus / Milivoj Solar.

U “Mitu o Sizifu”, koji je, kako navodi Solar, rasprava o apsurd, Camus, “uz neprijepornu vrijednost filozofskih uvida i analiza zadržava određenu lakoću književnoumjetničkog stila i razvija tako neko izvorno jedinstvo filozofije i knji-

⁶ Isto, str. 220-221.

⁷ Filaković, Ljerka. UDK – Univerzalna decimalna klasifikacija : shema za stručni katalog u narodnim knjižnicama. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1985. Str. 105.

ževnosti". Knjiga bi mogla imati i drugu oznaku *821.133.1-4 Eseji iz francuske književnosti*, ali kako je ranije naglašeno, to nije praksa u NSK.

Književnu kritiku može se klasificirati na dva načina: oznakama *82-95 Kritike kao književna vrsta. Pregledi. Književna povijest* i *82.09 Književna kritika. Književne studije*, što se prakticira u NSK. Oznaka za kritiku kao književnu vrstu 82-95 koristi se najčešće za omeđene publikacije koje čine sabrane/izabrane kritike pojedinih kritičara. Riječ je najčešće o novinskim ili časopisnim prikazima književne produkcije, hrvatskih i stranih autora. Opća pomoćna oznaka za vrijeme ne koristi se kao ni u ostalim UDK rješenjima za književne tekstove koja pokrivaju rod i vrstu. Oznaka *82.09*,⁸ sa ili bez oznake za rod/vrstu i razdoblje, koristi se za tekstove koje je važnije klasificirati prema predmetu.

Primjeri:

Knjiga književnih kritika o pedesetak autora iz hrvatske i svjetske književnosti

821.163.42-95

ZIMA, Zdravko

Porok pisanja : književni portreti / Zdravko Zima. – Zagreb : SysPrint, 2000. – 354 str. ; 23 cm. – (Biblioteka Karizma ; kolo 2, knj. 5)

Ukoliko bismo u gornjem slučaju koristili oznaku koja bi obuhvaćala predmet književnih kritika, ona bi bila *821.09*.

Slijedi primjer knjige eseja koja je klasificirana oznakom za studije i kritike, ali s oznakama za rod (pjesništvo) i razdoblje (15.-20. st.) jer su one u ovom slučaju informativnije oznake.

821.163.42.09-1"14/19"

PETRAČ, Božidar

Jakovljeve ljestve hrvatske lirike : eseji o hrvatskim pjesnicima / Božidar Petrač. – Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 2003. – 270 str. ; 20 cm. – (Eseji / Kršćanska sadašnjost, Zagreb ; 21)

I. Hrvatsko pjesništvo—Eseji i studije

Biografije, autobiografije, dnevnici

Definicija ovih književnih vrsta glasi: "Biografija, memoari odnosno uspomena, te dnevnik takve su književne vrste koje ujedinjuju povijesno-znanstveni interes s umjetničkim oblikovanjem. U njima može biti istaknuta potreba da se izraze i opišu kako društvena, politička, umjetnička ili znanstvena djelatnost pojedinca,

⁸ U praksi NSK koristi se stručna oznaka *821.09* u značenju studija i kritika o književnostima (književnim djelima raznih autora) na različitim jezicima, ili *821.1/9* za studije i kritike književnog djela na određenom jeziku.

tako i njihova razmišljanja ... uglavnom na načine koji variraju od težnje za umjetničkim dojmom do želje da se točnije razjasne određeni povijesni događaji.”⁹

Za stručno razvrstavanje ove skupine djela UDK nudi sljedeće mogućnosti: 929 *Biografske i srodne studije* ili 929:0/9 ili 0/9:929 ili 929:(0:82-31)¹⁰ ili 0/9(092)¹¹ ili 0/9(093.3)¹² ili 82-312.6 *Autobiografski romani. Biografije u obliku romana* ili 82-94 *Povijest kao književna vrsta. Književnost temeljena na povijesnim izvorima. Historiografija. Kronike. Ljetopisi. Memoari. Dnevници. Biografije. Autobiografije*. Izbor stručne oznake ovisi o tome treba li djelo klasificirati u skupinu književnosti ili u neku drugu stručnu skupinu.

Praksa je NSK u klasifikaciji autobiografija, biografija, memoara, sjećanja, dnevnika, ukoliko se smatraju književnim djelom, ovisno o obliku, upotreba oznaka 82-94 ili 82-31,¹³ dok se biografije književnika klasificiraju oznakom 82-05 A/Z.¹⁴ Opća pomoćna oznaka -05 koristi se u NSK, osim uz 82, i u drugim skupinama gdje za osobe nema odgovarajuće oznake.

Biografska i srodna djela, ako nisu pisana kao književna, npr., biografska djela političara, znanstvenika i sl., osobne priče koje tematiziraju različita životna iskustva, često ratne doživljaje, iskustva bolesti i sl., u praksi NSK klasificiraju se oznakama 0/9(0:82-94) ili 0/9(092) ili 0/9-05, uz mogućnost korištenja A/Z *Izravno abecedno označivanje (Tablica 1h)* ili (1/9) *Opće pomoćne oznake za mjesto (Tablica 1e)*.

I ovdje je u praksi NSK isključena mogućnost klasificiranja u dvije ili više različitih skupina, što znači da, npr., neko memoarsko djelo nema, uz oznaku iz književnosti, i oznaku iz, recimo, povijesti.

Primjeri:

821.163.42-94

PRICA, Čedo

Epizoda Krleža – Simić – Krugovi / Čedo Prica.

U: Republika. – Zagreb : Društvo hrvatskih književnika, 1945- . – ISSN 0350-1337. – 58 (2002), 7/9 ; str. 82-85.

I. Krleža, Miroslav—Suvremenici—Odnosi

⁹ Solar, Milivoj. Nav. dj., str. 221.

¹⁰ (0:82-31) *Biografije u obliku romana (Tablica 1d.)*.

¹¹ (092) *Biografsko prikazivanje (Tablica 1d.)*.

¹² (093.3) *Književni izvori. Kronike. Dnevници (Tablica 1d.)*.

¹³ Budući da se u klasifikaciji romana ne koristi žanrovska podjela, autobiografski romani se klasificiraju s 82-31.

¹⁴ U ovom bi se slučaju mogla koristiti oznaka 82-05 A/Z(092), i dublja podjela unutar općih pomoćnih oznaka za osobe, ali izmjena prakse klasifikacije biografskih i srodnih djela stvar je dogovora na razini Odsjeka za sadržajnu obradu u NSK.

821.111(73)-05 Wharton, E.

LEWIS, Richard Warrington Baldwin

Edith Wharton : a biography / R. [Richard] W. [Warrington] B. [Baldwin] Lewis. – New York [etc.] : Harper & Row, cop. 1975. – XIV, 592 str., [16] str. s tablama : ilustr. ; 24 cm

Bibliografija: str. 551-571. – Kazalo.

I. Wharton, Edith—Biografija II. Američke književnice—19.-20. st.—Biografije

821.112.2(436)-94=163.42

ZWEIG, Stefan

Magellan / Stefan Zweig ; [prijevod Vladislav Šarić]. – Split : Slobodna Dalmacija, 2005. – 286 str. : ilustr. ; 21 cm. – (Biblioteka Knjiga mora ; knj. 9) Prijevod djela: Magellan.

I. Magellan, Fernao de—Biografija II. Istraživači—Portugalci—Biografije

Putopisi

Definicija putopisa glasi: “Putopis može biti naprosto doprinos geografiji ili etnografiji, ali on predstavlja također osobitu književnu vrstu u kojoj je putovanje i opis proputovanih predjela ili zemalja povod za šire umjetničko oblikovanje zapažanja, dojmova i razmišljanja o svemu onom što putopisca zaokuplja tijekom putovanja. Nerijetko se tako putopis približava eseju ili pak romanu u kojem je fabula organizirana kao slijed događaja ...”¹⁵

Žanrovski su tekstovi često definirani kao “putopisni esej”, “esejistički putopis”, “dnevnik putovanja s elementima autobiografije” i sl. Putopisi mogu, ali ne moraju biti književno djelo, pa se ovisno o tome i klasificiraju.

UDK nudi sljedeće mogućnosti: 0/9(047.2)¹⁶ ili 910(047.2) ili 910.4(1/9) *Istraživačka putovanja* ili 82-311.8 *Putopisni romani. Romani s egzotičnom tematikom* ili 82-992 *Putopisi*. U praksi NSK, ukoliko je putopis književno djelo, koristi se oznake 82-992 ili 82-31.¹⁷ Ukoliko putopis nije književno djelo, u NSK se najčešće koristi oznaka 910.4(1/9).

Primjer:

821.163.42-992

NEMČIĆ, Antun

Putositnice / Antun Nemčić ; priredio Goran Pavošević. – Vinkovci : Riječ, 1998. – 255 str. : slika autora ; 20 cm. – (Croatica: hrvatska književnost u 100 knjiga ; kolo 2, knj. 33)

Str. 7-11: Predgovor / G. Pavošević. – Bibliografija: str. 252-253.

¹⁵ Solar, Milivoj. Nav. dj., str. 221.

¹⁶ (047.2) *Izveštaji s putovanja (Tablica 1d.)*

¹⁷ Ne koriste se oznake za žanrovsku podjelu romana.

Feljtoni, kolumne, polemike

Publicistika je književni rod "... kojim se označuje praktična, primijenjena djelatnost pisanja radi informiranja javnosti, odgoja ili zabave..."¹⁸ Za razliku od eseja koji nisu uvijek pisani na jednostavan, lak i pristupačan način, publicistika, tradicionalno vezana uz novine, to jest. Ona uglavnom zadovoljava potrebe trenutka.

Danas su publicističke knjige vrlo česte. Osim popularno-znanstvenih knjiga, i književnici i novinari objavljuju knjige izabranih novinskih tekstova i kolumni. Ta se građa u NSK klasificira analogno primjerima opisanim u odjeljku o biografijama i memoarima, odnosno, ovisno o sadržaju, označuje se oznakom određene stručne skupine (politika, povijest i dr. sa ili bez korištenja općih pomoćnih oznaka za oblik) ili, ukoliko se smatra književnim djelom, oznakom *82-9 Druge književne vrste* ili *82-92 Periodična književnost. Revijalna, žurnalistička književnost. Novinarstvo. Polemički, politički napisi*.

Oznaka 82-9 koristi se za: a) feljtone, reportaže; i b) tekstove koji kombiniraju elemente različitih publicističkih žanrova i sadržaja.

Primjer:

821.163.42-9

ŠOVAGOVIĆ-Despot, Anja

Divlja sloboda : feljtoni i autobiografski zapisi / Anja Šovagović Despot. – Zagreb : Mozaik knjiga, 2003. – 175 str. : ilustr. ; 19 cm. – (Biblioteka Mozaik ; knj. 32)

Str. 169: Glumac kao senzibilno i misleće lice / Ana Lederer.

Oznaka 82-92 koristi se za polemike, kolumne, političke tekstove i pamflete.

Primjer:

821.163.42-92

MANDIĆ, Igor

Bijela vrana : panorama (nekih) naših dana : 1995.-1997. / Igor Mandić. – Zagreb : Prosvjeta, 2002. (Zagreb : Konzor). – 210 str. ; 22 cm
Bibliografija I. Mandića: str. 210. – Imensko kazalo.

Dvojbe u klasifikaciji književnoznanstvenih i publicističkih djela slične su problemu na koji nailaze i leksikografi, a to je kako definirati donju granicu literarnosti nekog djela i kako se odnositi prema tzv. rubnim književnim i poluknjiževnim vrstama (memoari, didaktička, povijesna i teološka djela, retorička proza i sl.).¹⁹

¹⁸ Solar, Milivoj. Nav. dj., 132.

¹⁹ Leksikon hrvatskih pisaca / ur. Krešimir Nemec. Zagreb : Školska knjiga, 2000. Str. VI.

Poezija i proza

Razumijevanje književnosti ovisi o razumijevanju književnih rodova i vrsta, budući da književno djelo uvijek čitamo u okviru nekog shvaćanja književne vrste kojoj ono pripada ili barem smatramo da ono pripada.²⁰ Dio te problematike donekle je već naznačen u opisu klasifikacije književno-znanstvenih i publicističkih vrsta. Roman i kraći prozni oblici – pripovijetka, novela i kratka priča, u praksi klasificiranja u NSK podijeljeni su u samo dvije skupine, i to 82-31 *Roman* i 82-32 *Pripovijetka, novela, kratka priča*. Mogućnosti žanrovske podjele na znanstvenofantastični roman, povijesni roman i sl., kao što je već spomenuto, ne koriste se. Također, sve dramske vrste označuju se samo oznakom 82-2 *Drama. Kazališni komadi*.²¹

Razlikovanje između poezije i proze izuzetno je važno u proučavanju književnosti i ne može se sasvim svesti na razliku između stiha i proze: "Poetska književna djela koja nisu pisana u stihovima nazivamo prilično neprikladnim i protuslovnim nazivima, kao 'poetska proza' ili 'pjesma u prozi'. Razlika između poezije i proze nije apsolutna. Upravo kao i u razlikovanju umjetničke i neumjetničke književnosti, ona se ne može utvrditi isključivo analizom tekstova. Svaki tekst nosi u sebi u nekoj mjeri mogućnost da bude shvaćen i kao poezija i kao proza, premda, naravno, neki tekstovi uvelike upućuju na jedan, neki pak na drugi sustav, a postoje također tekstovi koji se mogu prihvatiti podjednako na oba načina."²²

Uz tekstove o kojima je riječ, često se pojavljuju žanrovske označnice poput "lirski zapisi", "poetska proza", "prozni fragmenti", "lirska proza" i sl. Klasifikatoru su za takve slučajeve na raspolaganju samo dvije oznake, i to 82-16 *Opisne pjesme* i 82-36 *Kratke priče, anegdote*. Iako po značenju oznaka 82-16 nije odgovarajuća, ona se u NSK koristi za pjesme u prozi i srodne tekstove koji, bilo po procjeni klasifikatora, bilo po naznakama autora ili pisca predgovora nose više poetskih nego proznih obilježja. Tekstovi koji su procijenjeni kao dominantno prozni, ponekad s poetskim elementima, redovito vrlo kratki i koji ne odgovaraju pojmu pripovijetke/novele, klasificiraju se oznakom 82-36²³ jer unutar posebnih pomoćnih oznaka za prozu nema prikladnije oznake. Ta se oznaka koristi i za anegdote i crtice.

²⁰ Solar, Milivoj. Nav. dj., str. 128.

²¹ Ovdje neće biti govora o klasifikaciji svih proznih, dramskih i pjesničkih vrsta već samo onih koje se tiču razlikovanja proze i poezije.

²² Solar, Milivoj. Nav. dj., str. 133.

²³ UDK tablice oznaku 82-36 navode za kratku priču, ali u praksi NSK ona se klasificira oznakom 82-32 kao i pripovijetka i novela.

Primjer (pjesma u prozi):

821.133.1-16=163.42

SAINT-John Perse

Poezija / Saint-John Perse ; [s francuskog prevela Dunja Robić]. – Zagreb : Društvo hrvatskih književnika, 2005. – 187 str. ; 18 cm. – (Mala knjižnica Društva hrvatskih književnika ; knj. 31)

Pravo ime autora: Marie-Rene Alexis Saint-Leger Leger. – Str. 5-14: Saint-Johne Perse ili jedinstvo u mnogolikosti / Višnja Machiedo.

Primjer (crtica):

821.163.42-36

MAŽURANIĆ, Fran

Lišće ; Lišće i druga djela ; Novo lišće / Fran Mažuranić. – Zagreb : Zagrebačka stvarnost, 2000. (Zagreb : Čvorak). – 80 str. ; 21 cm. – (Biblioteka Učilišno štivo : lektira)

Str. 78-80: Pogovor / Antun Milišić.

Književnost na pojedinim jezicima

Najopćenitija podjela unutar skupine književnosti jest podjela prema jezicima na kojima su djela ostvarena, odnosno izvorno objavljena.

Potpodjela 821 *Književnost na pojedinim jezicima* izvodi se iz podjele =1/=9 *Opće pomoćne oznake za jezik (Tablica 1c)* zamjenom znaka jednakosti točkom.

Klasifikacijska oznaka 821.163.42 tako znači *Književnost stvarana na hrvatskom jeziku*, 821(=163.42) *Književnost Hrvata*; 821(497.5) *Književnost u Hrvatskoj*. UDK svrstava pojedinačne književnosti prema jeziku na kojem se iskazuju, a ne prema nacionalnoj pripadnosti autora ili zemlji u kojoj živi, iako bi, kao što je pokazano, to bilo moguće. Razvrstavanje prema nacionalnim književnostima može se opisati ovako: “Srodno tom razvrstavanju (prema jeziku) je i razvrstavanje prema nacionalnim književnostima, razvrstavanje koje je vođeno uvjerenjem da se određeno nacionalno zajedništvo izražava u književnosti na takav način da to može imati prednosti čak i pred zajedništvom jezika ... Klasifikacija po nacijama, međutim, znatno je složenija od klasifikacije prema jezicima, jer se unutar takvog načela klasificiranja javlja niz problema vezanih kako s određenjem nacije tako i s prvenstvom koje u nekom slučaju treba dati ovom ili onom: je li, npr., književnost pisana latinskim jezikom unutar hrvatske književnosti srodnija latinskoj književnosti (načelo jezika) ili hrvatskoj književnosti (načelo nacionalne pripadnosti)?”²⁴

Evo što o kriterijima uvrštavanja kaže uredništvo “Leksikona hrvatskih pisaca”: “Pojam ‘hrvatski pisac’ odnosi se ovdje na sve one koji su pisali hrvatskim jezikom, koji su dio hrvatske književne tradicije i koji su djelovali unutar hrvatsko-

²⁴ Solar, Milivoj. Nav. dj., str. 123.

ga kulturnoga kruga. Pojam se, isto tako, odnosi i na one koji su iskazivali svoju jasnu pripadnost hrvatskoj književnosti (npr. neki pisci srpskoga ili bošnjačkoga podrijetla), zatim na pisce hrvatskoga podrijetla koji su pisali (i) na drugim jezicima, ali su sastavni dio hrvatske književne tradicije (npr. hrvatski latinisti). Neki pisci nisu pripadnici samo hrvatske književnosti: kod nekih se dvojna ili čak trojna pripadnost podrazumijeva i ne dovodi u pitanje. U Leksikon su uvršteni i pisci iz hrvatske dijaspor te predstavnici naše emigrantske literature.”²⁵

Za razliku od načela uključenosti kojim se rukovode leksikografi, praksa klasificiranja prema jezicima u NSK jest restriktivnija. Posljedica je toga, u nekim slučajevima, razdvajanje opusa jednog autora, ukoliko je, npr., dvojezičan. Takvi primjeri nisu rijetki u svjetskoj književnosti. Nabrojat će se samo najpoznatiji. Samuel Beckett irski je dramatičar i prozaist pretežno francuskog izraza.²⁶ Njegov je prvi roman “Murphy” najprije napisan na engleskom jeziku pa je, za razliku od francuskih djela, klasificiran u englesku književnost. Češki prozaik Milan Kundera u 1990-ima piše samo na francuskom,²⁷ pa se ta djela tako i klasificiraju. Jednak je postupak i pri klasifikaciji djela V. Nabokova.

Primjeri:

821.161.1-31=163.42

NABOKOV, Vladimir Vladimirovič

Poziv na smaknuće / Vladimir Nabokov ; s ruskog preveo Josip Sever ; [predgovor Julian Moynaghan]. – Zagreb : Znanje, 1970. – 256 str. ; 8*. – (Hit : biblioteka moderne literature / Znanje)

Prijevod djela: Priglašenje na kazn’.

821.111(73)-31=163.42

NABOKOV, Vladimir Vladimirovič

Lolita / Vladimir Nabokov ; prijevod Zlatko Crnković. – Zagreb : Globus media, 2004. – 351 str. ; 21 cm. – (Biblioteka Jutarnjeg lista XX. stoljeće ; 2)

Opus Ive Andrića podijeljen je u NSK između hrvatske i srpske književnosti, a mnogi pisci, osobito oni iz starijih razdoblja, koji danas pripadaju hrvatskoj, srpskoj, crnogorskoj, bosanskohercegovačkoj i bošnjačkoj književnosti, ponekad su ozbiljan klasifikatorski problem. Srodnost jezika kojima pišu vrlo je velika, a dodaju li se tome jezične mijene u povijesti, razlika između književnog jezika (kao standarda) i jezika književnosti (kao realizacije) svakoga pojedinog autora, te različitim razlozima izazvane odluke autora da pišu ovim ili onim idiomom, te nemogućnost “dvostruke pripadnosti” istog teksta, prema praksi klasifikacije u NSK, ponekad je teško naći odgovarajuću stručnu oznaku.

²⁵ Leksikon hrvatskih pisaca, str. VI.

²⁶ Isto.

²⁷ Isto.

Uz oznaku kojom se određuje jezična pripadnost rabi se i opća pomoćna geografska oznaka. Tako su klasificirane književnosti engleskog, španjolskog, njemačkog jezičnog područja, npr., američka, kanadska, austrijska, kubanska itd. Ukoliko je zemlja višejezična, tablice UDK nude mogućnost dodavanja geografske pomoćne oznake (1/9) (*Tablica 1e*) uz 821, npr., 821(494) *Švicarska književnost općenito*, ali i 821.112.2(494) *Švicarska književnost na njemačkom*, 821.131.1(494) *Švicarska književnost na talijanskom* i 821.133.1(494) *Švicarska književnost na francuskom*.

Geografska oznaka koristi se i u klasifikaciji tzv. manjinskih književnosti, npr., 821.131.1(497.5) *Talijanska književnost u Hrvatskoj*, 821.163.41(497.5) *Srpska književnost u Hrvatskoj* itd. Ukoliko bismo željeli označiti, npr., *Književnost Talijana u Hrvatskoj*, neovisno o jeziku kojim pišu, oznaka bi bila 821(497.5=131.1) ili 821(=131.1)(497.5). Za *Književnost Hrvata u Argentini* ona bi bila 821(82=163.42) ili 821(=163.42)(82). No, književnost se u NSK ne klasificira na taj način. Klasifikaciju po nacionalnoj pripadnosti autora bilo bi još teže dosljedno provesti, bilo zbog nemogućnosti da se nacionalnost odredi, bilo zato što se i samim umnožavanjem kriterija podjele otežava dosljednost. Jezični kriterij, međutim, osim već spomenutog razdvajanja autorskog opusa, ostavlja izvan dosega pretraživanja po nacionalnom kriteriju velike skupine pripadnika tzv. "etničke" ili "emigrantske" književnosti, npr., autore porijeklom iz Azije i Afrike koji danas pišu engleskim jezikom, ali i Irce, Talijane itd. Isto je, naravno, i s Hrvatima.

Latinisti

Iznimku pri klasifikaciji skupine književnosti u NSK predstavlja klasifikacija latinista,²⁸ pri kojoj se rabe dvije stručne oznake za isto djelo.

Primjer:

821.163.42-13

821.124(497.5)-13=124=163.42

MARULIĆ, Marko

Davidijada / Marko Marulić ; [preveo i komentirao Branimir Glavičić ; latinski tekst priredio Veljko Gortan]. – Split : Književni krug, 1984. (Split : Slobodna Dalmacija). – 502 str. : ilustr. ; 20 cm. – (Sabrana djela Marka Marulića = Opera omnia ; knj. 3) (Latinska djela / Marko Marulić ; 2) (Splitski književni krug. Humanisti ; knj. 4, sv. 2)

Sadrži hrv. prijevod i lat. original. – Str. 7-16: Dimenzije i književne značajke Marulićeve Davidijade / Mirko Tomasović. – Imensko i predmetno kazalo; Index nominum. – Bibliografija: str. 502.

²⁸ Iznimka slijedi preporuku u: Filaković, Ljerka. Nav. dj., str. 109.

Iznimka je učinjena kako bi veliki korpus tekstova hrvatskih autora izvorno pisanih latinskim jezikom bio okupljen unutar hrvatske književnosti čiji je sastavni dio.

Zaključak

U klasifikaciji tekstova koji se mogu smatrati “rubnim” ili “prijelaznim” i autora koji su “dvostruke” pa i “trostruke” pripadnosti u smislu razvrstavanja na nacionalne književnosti, mogu se pojaviti i dvojbe i/ili nedosljednosti. Rješenja su u velikoj mjeri ovisna i o praksi pojedine knjižnice, ali i o “čitanju” klasifikatora. Stoga bi u praksi klasificiranja u NSK, kad je riječ o opisanoj skupini tekstova, trebalo dopustiti mogućnost korištenja dviju ili više UDK oznaka. Time bi se omogućilo više pristupnica u pretraživanju, kao što je to slučaj u znanosti o književnosti, ali i u drugim stručnim skupinama.

LITERATURA

Filaković, Ljerka. UDK – Univerzalna decimalna klasifikacija : shema za stručni katalog u narodnim knjižnicama. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1985.

Leksikon hrvatskih pisaca / ur. Krešimir Nemec. Zagreb : Školska knjiga, 2000.

Leksikon svjetske književnosti : pisci / ur. Dunja Detoni-Dujmić. Zagreb : Školska knjiga, 2005.

Solar, Milivoj. Teorija književnosti. 18. izd. Zagreb : Školska knjiga, 1997.

Univerzalna decimalna klasifikacija. Prvo hrvatsko srednje izd. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2005-2007. I. dio : Društvene i humanističke znanosti.